

Анотація
Л.Н.Огородник

К проблеме формирования коммуникативной компетенции в процессе обучения английскому языку студентов высших учебных заведений

В статье автором рассматривается суть, структура та основы формирования коммуникативной компетенции у студентов высших учебных заведений. Раскрыто историю рассматриваемой проблемы и факторы, которые влияют на эффективность процесса формирования коммуникативной компетенции у студентов высших учебных заведений.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, общение, студенты, высшее учебное заведение, занятие английского языка.

Summary
L.M.Ogorodnik

To the Problem of Formation of Communicative Competention in the Process of Student's Teaching English in Higher Educational Establishments

In the article the author analyses the sense, structure and bases of formation of communicative competention of students in higher educational establishments. The history of the problem which is analysed in the article and factors which influence the effectiveness of formation of communicative competention while teaching students English in high educational establishments.

Key words: communicative competention, socializing, students, higher educational establishment, lesson of English language.

Дата надходження статті

„26” березня 2008 р.

УДК 371.134:373.2 (045)

Л.О.ОНОФРІЙЧУК,
аспірант
(м.Хмельницький)

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті зроблено аналіз підготовки фахівців дошкільної освіти кінця XIX-початку XX століття. Показано шляхи здійснення цієї підготовки в ході історичного розвитку суспільства.

Ключові слова: підготовка фахівців дошкільного виховання, розвиток, суспільне дошкільне виховання, дошкільна освіта, дитячий садок.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Підготовка підростаючого покоління до життя і досягнення тих цілей і завдань, котрі висуваються суспільством в галузі освіти, немислимі без створення відповідної підготовки фахівців дошкільної освіти. В педагогічних учбових закладах кінця XIX - початку XX століття практично були відсутні викладачі-фахівці дошкільного виховання. До кінця XIX століття основною і найпоширенішою була початкова школа, тому готували більшість вчителів. У XIX столітті стала розвиватися мережа дошкільних виховних закладів – дитячих ясел і дитячих садків, що у XX столітті отримали дуже широке поширення, тому 20-ті роки в історії освіти України посідають особливе місце.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У наукових дослідженнях приділяється увага професійній підготовці, а саме: науковою основою теоретичних положень з проблем дошкільного виховання є праці А.Макаренка, М. Монтессорі, С.Русової, В.Сухомлинського, К.Ушинського; історико-педагогічні аспекти розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні, характеристика українського національного дошкільля минулого, сьогодення і майбутнього знайшли своє відображення в працях Н.Лисенко, З. Нагачевської, О. Пшеврацької, Г. Улюкаєвої, М. Ярмаченка; соціально-педагогічні основи управління освітою, в тому числі дошкільною, проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти розкриті в працях В.Бондаря, Л.Даниленко, М.Дарманського, Г.Сльнікової, О.Зайченко, М.Островерхової, Л.Пісоцької, Л.Покроєвої.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити історичний аналіз підготовки фахівців дошкільної освіти кінця XIX – початку XX століття. Показати шляхи здійснення цієї підготовки в ході історичного розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу... У березні 1920 року на Першій Всеукраїнській нараді з народної освіти була прийнята система освіти України. Це був пошук свого шляху. В основу української системи народної освіти лягло соціальне виховання дітей віком від 3 до 15 років, яке передбачало розширення впливу суспільства на життя дитини, її навчання та виховання, і витіснення „несуспільних” виховних

впливів – насамперед сім'ї, неорганізованого середовища. Нова система мала „охопити правильно поставленим єдиним вихованням усе життя дитини”.

Основним типом дитячого закладу, або, користуючись тогочасною термінологією, „формою соціального виховання”, був визначений дитячий будинок. Окремі освітньо-виховні заклади – дитячий садок, школа, позашкільний заклад – повинні були злитися в „єдиний соціальний організм” – дитячий будинок, де б дитина перебувала протягом усього „соцвихівського” віку (від 3 до 15 років) [2].

У постанові Наркомосу України від 25 травня 1921 р. „Система соціального виховання дітей УРСР” зазначалося: „Дитячий садок повинен затримувати своїх вихованців і після так званого дошкільного віку – аж доти, коли дитині буде 15 років”. Узагалі дитсадок визначався „готовою формою соціального виховання”, прообразом дитячого будинку.

Кадри для дошкільного виховання в Україні у 1907 р. почав готувати Фребелівський жіночий педагогічний інститут. У цей час Київське товариство народних дитячих садків у школі нянь почало підготовку помічниць „садівниць”.

У Декларації „Про соціальне виховання” зазначалося: тільки той педагог може проводити ідею соціального виховання, „який уміє здійснювати роботу і в дитячому садку, і в школі, і в клубі, і на майданчику”.

До Української системи педагогічної освіти входили педагогічні навчальні заклади двох типів: Інститут народної освіти (ІНО) і Вищі трирічні педагогічні курси. Цільове спрямування їх визначалося у відповідності з прийнятою системою освіти. Факультети соціального виховання ІНО повинні були готувати „кваліфікованих соцвихователів, здатних впроваджувати в життя систему соціального виховання Укрнаркомосу в усьому обсязі її і змісті, охоплюючи увесь соцвихівський дитячий вік, а також виховні, зокрема, так звані освітні елементи єдиного виховного процесу, в якій би формі він не протікав: у школі, дитячому садку, будинку, на майданчику”. Трирічні педагогічні курси значною мірою були орієнтовані на підготовку педагогів для роботи з „раннім і середнім дитячим віком” [5].

ІНО й трирічні курси були вищими учбовими закладами. Середньої ж ланки в українській системі педагогічної освіти 20-тих років не існувало. Наркомос стояв на позиції, що педагог повинен мати тільки „вищу кваліфікацію”. Ця вимога поширювалась і на підготовку дошкільних працівників. У тогочасних офіційних документах зазначалося: „Робота з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку аж ніяк не легша, якщо й не важча від роботи з дітьми старшого шкільного віку – з підлітками”. Проте готуватися до роботи з дошкільнятами треба було в рамках загальносоцвихівської підготовки. Майбутнім дошкільним працівникам належало ознайомитися з усією системою соцвиху і з усіма типами його закладів, лише роблячи наголос і детально вивчаючи дошкільний вік. У перспективі з педагогічних учбових закладів мали виходити „універсальні працівники соціального виховання”, здатні однаково успішно працювати з дітьми всього соцвихівського віку. За програмою трирічних курсів кожний рік навчання мав своє цільове спрямування [2].

В ІНО на факультеті соціального виховання підготовка дошкільних працівників здійснювалась у загальних рамках зі спеціалізацією на останньому курсі. Крім того, украї незначна кількість дитячих садків в Україні не давала змоги педагогічним учбовим закладам організувати навчальний процес відповідно до вимог методичних органів Наркомосу, а саме – перенести його у заклади соціального виховання, в середовище майбутньої професійної діяльності студентів. Саме тому більша частина педагогічних учбових закладів, користуючись правом змінювати типові навчальні плани і програми, вилучали з них дошкільний компонент і переорієнтовувалися на підготовку педагогів для школи.

Цьому сприяло й те, що у першій половині 20-х років іще, власне, не було потреби у підготовці педагогів спеціально для роботи з дітьми дошкільного віку. Після деякого зростання мережі дитячих садків на початку другого десятиліття (1919 р. – 140 д/с, 1920 р. – 678 д/с, 1921 р. – 879 д/с) у подальші роки кількість їх постійно зменшувалася (1922 р. – 704 д/с, 1923 р. – 170 д/с, 1924 р. – 148 д/с, 1925 р. – 118 д/с). Це пояснювалося насамперед тим, що з переходом у 1921 році до нової економічної політики частину культурно-освітніх закладів, у тому числі й дитячі садки, було переведено на місцеві бюджети, які, перебуваючи у стадії становлення, не могли забезпечити фінансування їх [4].

Не відчували потреби у фахівцях дошкільного профілю і „маяки соцвиху” – дитячі будинки: кількість дошкільних груп у них була незначна. Складна економічна обстановка унеможливила широке розгортання мережі дитячих будинків, тож до середини 20-х років від системи соціального виховання відмовилися.

Відсутність потреби у педагогах, які мали працювати з дошкільнятами, позначалася на стані підготовки їх у педагогічних учбових закладах – вона фактично не здійснювалась. У 1925 році трирічні педагогічні курси були перейменовані у педтехнікуми і дістали чітку спеціалізацію – підготовка учителів початкових класів. У середині 20-их лише три інститути у Києві, Харкові й Одесі давали студентам змогу спеціалізуватися у дошкільному вихованні.

На початку 30-х років практика підготовки фахівців дошкільного виховання в Україні докорінно змінилася, що було зумовлено двома факторами: розвитком суспільного виховання і реорганізацією педагогічної освіти.

З проведенням індустріалізації і колективізації сільського господарства відбулося масове залучення до суспільного виробництва жінок, що викликало конечну необхідність створення широкої мережі виховних закладів для дітей матерів, які працюють. Потреба розвитку суспільного дошкільного виховання, у свою чергу, гостро поставила проблему забезпечення його педагогічними кадрами, бо на цей час у республіці налічувалося не більше 500 працівників дошкільних закладів.

Нова, єдина для всього СРСР, система педагогічної освіти була запроваджена в Україні постановою Раднаркому УРСР від 11 травня 1930 р. „Про реорганізацію мережі і системи педагогічної освіти”. У постанові зазначалося, що хоча педагогічною діяльністю мають займатися люди з вищою освітою, однак у найближчі роки немає змоги забезпечити ними всі навчальні заклади, а тому в системі педагогічної освіти встановлювалися, крім вищої школи, ще й школи середні – технікуми – і система прищвидшеної підготовки – курси [6].

Підготовка фахівців дошкільного виховання покладалася на дошкільні відділення педагогічних технікумів і педагогічні (дошкільні) факультети інститутів соціального виховання. Причому у педагогічних технікумах мали готувати вчителів, а в інститутах соціального виховання – організаторів дошкільних закладів і викладачів педтехнікумів. Відповідно до цього дошкільні відділення були відкриті у 45 педагогічних технікумах України (загальний набір на перший курс становив 2460 чол.), а дошкільні факультети – у 4 інститутах соціального виховання (загальний набір – 240 чол.). Але оскільки перші масові випуски фахівців із середньою педагогічною освітою очікувалися лише починаючи з 1933 р. (тоді як уже в 1930 р. Україна потребувала 3 тис. дошкільних працівників, а в 1931 р. – 14 тис. чол.), Наркомос визначив на найближчий час головною формою підготовки основної маси фахівців-дошкільників короткотермінові курси. Ясна річ, це розглядалося як вимушений, тимчасовий захід, і на протигагу йому було розроблено систему поетапного підвищення кваліфікації працівників дошкільних закладів: від короткотермінових курсів до середньої і вищої спеціальної освіти у вищих педагогічних учбових закладах.

Спеціальні курси були організовані майже в кожному районі для задоволення його потреби у дошкільних кадрах. Окрім них, функціонували також міжрайонні курси. Протягом 1931–1933 років набуло значного поширення й заочне інструктування через радіомовлення.

Особлива увага приділялась організації суспільного дошкільного виховання у сільській місцевості, де активно здійснювалась колективізація. (Так, у 1931 р. планувалося підготувати для села 9 тис. дошкільних працівників, а для міста – 5 тис.). Основними його формами (особливо на початку десятиліття) були сезонні садки, ясла, майданчики. У 1932 р. ними передбачалося охопити 900 тис. дітей, постійними – 120 тис.; у 1934-му – відповідно 940 тис. і 182 тис. дітей. Отже, саме на підготовку педагогічного персоналу для сезонних форм суспільного дошкільного виховання, які розгорталися на селі, була переважно зорієнтована курсова підготовка у 30-ті роки [2].

Курси звичайно працювали у лютому-березні, щоб підготувати до початку чергового сезону сільськогосподарських робіт жінок, які опікувалися б малятами на майданчиках. Для підготовки вихователів постійних дошкільних закладів проводилися курси з тривалішим строком навчання. Направлення на курси діставали колгоспниці й робітниці, як правило, не обізнані з педагогічною роботою, та загальноосвітній рівень їх часто-густо був дуже низький: багато хто не мав навіть початкової освіти. Разом з тим не вистачало викладачів дошкільного профілю, а тому для проведення курсів залучалися вчителі шкіл, медичні працівники.

Як уже зазначалося, при проведенні реорганізації педагогічної освіти (1930р.) дошкільні відділення відкрилися у 45 педагогічних технікумах. Наступного року їх було вже 54. Окрім стаціонарних, функціонували заочні й вечірні відділення. 8 педтехнікумів готували кадри для національних дитячих садків: російських, польських, єврейських, грецьких, болгарських та німецьких.

Педагогічні (дошкільні) факультети були створені у Київському, Харківському, Дніпропетровському та Полтавському інститутах соціального виховання. Підготовку фахівців-дошкільників здійснював також відкритим 1928 року у Харкові Всеукраїнський інститут підвищення кваліфікації педагогів. До його складу входили заочні дошкільний педагогічний технікум та інститут.

Розгорнувши широку мережу дошкільних відділень і факультетів, Наркомос УРСР виходив із потреби у значній кількості дошкільних працівників, але при цьому не враховував реальні можливості учбових закладів щодо здійснення підготовки педагогів цього профілю. Дошкільні відділення зазнали за час свого становлення значних труднощів, насамперед через відсутність викладачів спеціальних дисциплін. До того ж на початку 30-тих років, власне, ще не було визначено зміст спеціальної підготовки, спеціальні дисципліни не були забезпечені програмами, навчальною літературою [6].

Не маючи змоги полішити становище, Наркомос ухвалив рішення про реорганізацію мережі дошкільних відділень, скоротивши кількість їх до 15. Припинили своє існування три з чотирьох раніше

відкритих дошкільних факультетів. З метою подальшого вдосконалення підготовки працівників дошкільних закладів у 1937 р. частину педагогічних закладів, до складу яких входили дошкільні відділення, було перетворено у дошкільні педагогічні школи. Цього ж року педагогічні технікуми були перейменовані у педагогічні школи.

Уніфікація системи педагогічної освіти на початку 30-тих років сприяла уніфікації змісту підготовки педагогічних працівників. Це відіграло загалом позитивну роль у розвитку педагогічної дошкільної освіти в Україні, допомогло досить швидко налагодити роботу дошкільних відділень і факультетів. Водночас впровадження запозичених програмно-методичних документів як у педагогічних учбових, так і в дошкільних закладах без належного коригування призвело у подальшому до втрати нашим суспільним дошкільним вихованням національних рис, до його відриву від національної культури, традицій [2].

Багато негативних рис, характерних для дошкільної педагогічної освіти, донедавна були закладені саме у 30-ті роки. Це й уже зазначена орієнтація змісту підготовки дошкільних працівників на виховання дітей „без роду та племені”, а також його ідеологізація та політизація. Серйозним недоліком підготовки дошкільних фахівців у цей період вважаємо й відсутність ґрунтового вивчення дитини. Протягом першої половини 30-тих спостерігалася тенденція скорочення годин, відведених на вивчення педології (психологія, анатомія і фізіологія дитини), а після виходу постанови ЦК ВКП (б) „Про педологічні перекинуття в системі Наркомосів” (1936 р.) педологію як таку було вилучено з навчальних планів педагогічних учбових закладів. На дошкільних відділеннях педтехнікумів не передбачалося вивчення жодного предмета, у рамках якого мали б розглядатися психологічні і анатомо-фізіологічні особливості дітей дошкільного віку. І хоча в навчальних планах дошкільних факультетів педагогічних інститутів були збережені психологія, анатомія і фізіологія, зміст цих предметів був переглянутий з „антипедологічних позицій”, після чого їх вивчення стало схоластичним. Згадана постанова, істотно вплинувши на зміст і характер підготовки дошкільних працівників, мала згубні наслідки для теорії і практики дошкільного виховання.

Дошкільні відділення і факультети зазнавали значних труднощів через відсутність необхідної навчальної літератури зі спеціальності. Як і в 20-ті роки, у республіці не було підготовлено жодного підручника з дошкільного виховання. Перші навчальні посібники з'явилися у другій половині 30-х – вони були написані в РРФСР, де на той час робота над навчальною літературою з дошкільного виховання також тільки-но розпочиналася. Замість підручників використовувалися методичні посібники, призначені головним чином для працівників дошкільних закладів [5].

І все ж таки попри згадувані труднощі і негативні моменти дошкільна педагогічна освіта у 30-ті роки досягла значних успіхів.

Відзначаємо, що при формуванні системи освіти в Україні на початку 20-х років теоретично передбачалося широке впровадження суспільного виховання дітей дошкільного віку, а на практиці цього не відбулося. Практично не здійснювалася закладена в систему педагогічної освіти підготовка педагогів до роботи з дошкільнятами. Але незважаючи на це пошуковий характер цього періоду безсумнівно заслуговує на увагу і частково позитивну оцінку.

Аналіз педагогічної літератури переконав, що у другій половині 30-х років відбулися значні якісні зміни у проведенні курсової підготовки: поліпшилися навчально-матеріальна база, методичне забезпечення, склад лекторів; подовжився термін навчання; підвищувалися вимоги до слухачок. Чимало вихователів після курсової підготовки продовжували навчання на заочних та вечірніх відділеннях педагогічних технікумів. Якщо у першій половині десятиліття у дошкільних закладах працювали здебільшого педагоги, підготовлені на курсах, то в подальші роки почала швидко зростати кількість дошкільних працівників, які закінчили педагогічні учбові заклади.

Означаємо той факт, що розвиток суспільного дошкільного виховання у 20–50-ті роки ХХ ст. потребував великої кількості фахівців дошкільного виховання, підготовку яких здійснювала система середньої спеціальної педагогічної освіти. І тому відкривалися педагогічні училища, педагогічні інститути, які займалися цією підготовкою. У 1921 р. розпочала свою діяльність трирічна педагогічна школа у м. Проскуріві (сьогодні Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія). З 1930 – 1931 навчальних років ця школа почала здійснювати підготовку вихователів для дитячих садків.

Таким чином, подільський регіон отримав можливість забезпечити дитячі садки кваліфікованими педагогами. На сучасному етапі фахівців для дошкільних навчальних закладів готують у системі вищої освіти за ІV освітньо-кваліфікаційними рівнями „молодший спеціаліст”, „бакалавр”, „спеціаліст”, „магістр”.

Висновки... Ми вважаємо, що вивчення історичного аспекту підготовки фахівців дошкільної освіти дає можливість пояснити значення усвідомлення історичного підходу до підготовки фахівців з дошкільної освіти, що уможливить уникнути помилок, що допустилися в минулому, запозичити те позитивне, яке сприяло розвитку дошкільної освіти і тим самим намітити шляхи удосконалення підготовки фахівців дошкільної освіти. М.М.Дарманський, вважає, що за межами наукових розвідок

залишилися проблеми підготовки фахівців вузьких спеціальностей (музичних керівників, організаторів фізичного виховання, естетів тощо). З його думкою ми погоджуємося.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Артемова Л.В. Пріоритети в підготовці педагогів дошкільного профілю // Дошкільне виховання. – 2002. – №2. – С.7-9.
2. Бондар А. З історії розвитку дошкільного виховання // Дошкільне виховання. – 1966. – №11. – С.9-12.
3. Дарманський М.М. Соціально-педагогічно основи управління освітою в регіоні. – Хмельницький: Поділля, 1997. – 384 с.
4. Пісоцька Л.С. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до управлінської діяльності / Неперервна професійна освіта: Теорія і практика: Зб. наук. праць / За ред. І.А.Зязюна та Н.Г.Ничкало. – У двох частинах. – Ч. 2. – К., 2001. – С. 90-93.
5. Українське національне дошкілля: вчора, сьогодні, завтра / Історичний аспект проблеми // Упор. Н.В.Лисенко. – Івано-Франківськ, 1994. – 77 с.
6. Улюкаєва Г. Початок відродження // Дошкільне виховання. – 1994. – №1. – С.12.

Анотація

Л.О.Онофрійчук

Підготовка спеціалістів дошкільного образования: исторический аспект

В статье сделан анализ подготовки специалистов дошкольного образования конца XIX-начала XX столетия. Показаны пути осуществления этой подготовки в ходе исторического развития общества.

Ключевые слова: *подготовка специалистов дошкольного воспитания, развитие, общественное дошкольное воспитание, дошкольное образование, детский сад.*

Summary

L.O.Onofriychuk

Preparation of Specialists of Pre-School Education: Historical Aspect

The analyses of specialists' preparation of pre-school education of the end of XIX – beginning of the XX century is done in the article. The ways of performing this preparation in the course of historical development of the society are shown.

Key words: *specialists' preparation of pre-school education, development, public pre-school education, kindergarten.*

Дата надходження статті

„12” березня 2008 р.

УДК 371.133 (045)

Л.С.ПІСОЦЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

**ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ПОСЛУГ ДНЗ ТА
УПРАВЛІННЯ НЕЮ**

Стаття присвячена актуальній проблемі управління організацією системи маркетингу навчально-виховних послуг в контексті розвитку дошкільної освіти. Виділено основні комплекси завдань організації системи маркетингу у дошкільній освіті та управління нею як функціональних напрямів управління розвитком дошкільної освіти. Розкрито сутність їх змісту в межах діяльності дошкільного навчального закладу і регіонального органу управління освітою.

Ключові слова: *функціональний напрям, маркетинг, маркетингові комунікації, маркетингове середовище, спектр навчально-виховних послуг, концепція маркетингу.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... У сучасних умовах соціально-економічних перетворень що відбуваються в Україні, кардинальної перебудови усієї сукупності суспільних відносин стратегічні завдання державної національної програми „Освіта” (Україна ХХІ ст.) орієнтують на радикальну зміну управлінського механізму системи освіти загалом та дошкільної зокрема на принципах демократизації і гуманізації реалізації творчого потенціалу особистості. Це викликає необхідність осмислення нової парадигми управління, котра б забезпечувала високу ефективність реалізації змісту освіти, сприяла би задоволенню потреб громадськості у якісній освіті. Управління – це вид діяльності, який забезпечує оптимальне функціонування та розвиток системи функціонування та розвиток системи, узгоджує та координує діяльність людей щодо досягнення спільної мети. Аналіз управлінського досвіду доводить, що значно ускладнює процес управління той факт, що численні завдання, задані різними органами влади, не систематизовані та не впорядковані. Це приводить до того,